

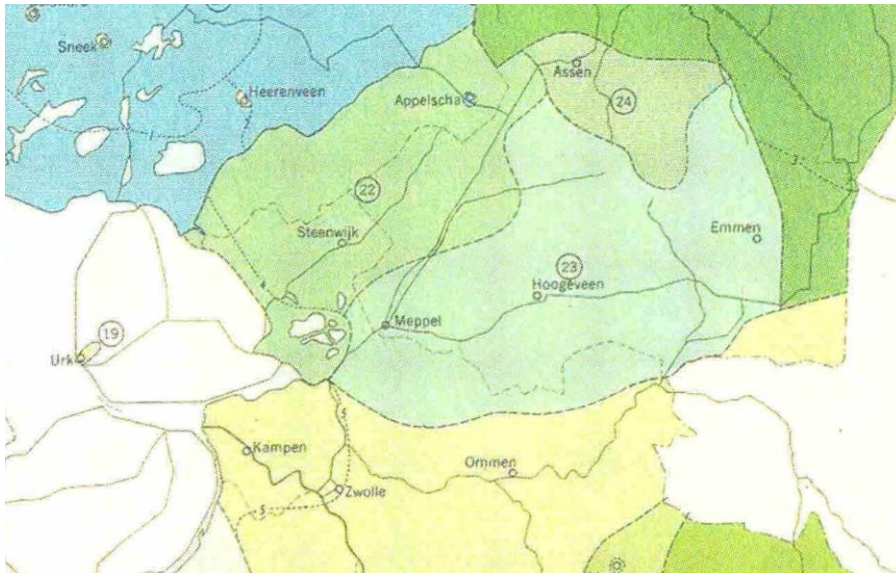
Over de taal van Kampen

De taal van Kampen: Sallands

Hieronder is een klein gedeelte van de streektaalkaart te zien die Jo Daan in 1968 tekende voor de *Atlas van Nederland*. Het groene gebied (22) is het gebied waar Stellingwerfs gesproken wordt, in gebied 23 (ook groen) Zuiddrents.

Let wel: het Stellingwerfse gebied omvat niet alleen de Friese Stellingwerven maar loopt door in Noordwest-Overijssel tot aan het Meppelerdiep; het Zuiddrents is ook grensoverschrijdend: ook het Staphorsts hoort erbij.

In het lichtgele gebied, waarin Kampen, Zwolle en Ommen als plaatsen worden genoemd, wordt een variant van het Nedersaksisch gesproken die Daan Gelders-Overijssels noemde, en waarvoor we in Overijssel we meestal de term Sallands gebruiken.

Wat houdt dat in, dat het Kampers een Sallands dialect is?

Een van de kenmerken van het Sallands is dat de verkleinwoorden gemaakt worden met klinkerwisseling. Dat was voor Jo Daan het criterium op grond waarvan zij de grens tussen het Sallands (Gelders-Overijssels) en het Zuiddrents heeft getrokken.

Sallands	Zuiddrents	Nederlands
<i>hond – huntien</i>	<i>hond - hontien</i>	<i>hond – hondje</i>
<i>kop – köppien</i>	<i>kop - koppien</i>	<i>kop – kopje</i>
<i>zak – zäkkien</i>	<i>zak – zakkien</i>	<i>zak – zakje</i>

Ook in Kampen worden dus de hier vermelde verkleinwoorden met klinkerwisseling gevormd: *ond – untien, kop – köppien, zak – zakkien*. In de taal van Staphorst is dat bijvoorbeeld niet zo (zie de info bij die plaats).

Op bovenstaand kaartje loopt door/langs Zwolle een stippelijntje in noordwest-zuidwestelijke richting, waar een 5 bij staat. Ook dat is een belangrijke grens: ten oosten gaan de werkwoorden in het meervoud in de tegenwoordige tijd uit op *-t*, ten westen op *-en*. In vrijwel heel Overijssel met uitzondering van het noordwesten, worden de meervouden van de werkwoorden dus met de uitgang *-t* gevormd.

Hieronder de meervoudsvormen tegenwoordige tijd van het werkwoord *drieven* (= drijven): links in het Sallands van Ommen, rechts in het Kampers:

Ommen	Kampers	Nederlands
<i>ik drieve</i>	<i>ik drieve</i>	ik drijf
<i>i'j drief</i>	<i>ie drieven</i>	jij drijft
<i>ie drif</i>	<i>ij dref</i>	hij drijft
<i>wi'j, ielu:, zi'j drief</i>	<i>wi'j, jullie, zie drieven</i>	wij, jullie, zij drijven

Kampen heeft in de vormen van de tegenwoordige tijd meervoud dus de noordwest-Overijsselse uitgangen.

Geen h

Evenals in veel andere dialecten in Noordwest-Overijssel wordt in de taal van Kampen de *h* niet of nauwelijks gezegd: men zegt *Asselt, ond* (= hond), *ökies en eugies* (= haakjes en oogjes).

De taal van Kampen als stadstaal

Een kenmerk van de taal van Kampen dat typisch is voor de stad, is de manier waarop de *r* wordt uitgesproken, namelijk als brouw-*r*. Een dergelijke *r* wordt ook in Zwolle, Deventer en Steenwijk gehoord. Daarmee hangt samen dat de *ao* voor de *r* wat meer voor in de mond wordt gearticuleerd en klinkt als *öö*.

In Kampen wordt voor 'jaar', 'gevaar' gehoord: *jöör, gevöör*, terwijl het bijv. in Hasselt *jaor* en *gevaor* is. Deze *öö* voor een *r* horen we ook in Zwolle en Deventer.

Verschillen tussen het Kampers en het Zwols

Zijn hierboven vooral overeenkomsten met het Zwols genoemd (het ontbreken van de *h*, de brouw-*r*, de klank *öö* voor *-r*), er zijn ook verschillen.

a. Zwolle heeft veel meer korte klinkers in oorspronkelijk open lettergreep:

Zwols	Kampers	Nederlands
<i>götte</i>	<i>geute</i>	goot
<i>zweppe</i>	<i>zwepe</i>	zweep
<i>kommen</i>	<i>komen</i>	komen

b. In het Kampers zijn sommige klinkers verhoogd ten opzichte van het oudere stadium dat nog in het Zwols voorkomt:

Zwols	Kampers	Nederlands
<i>vaogel</i>	<i>vogel</i>	vogel
<i>nöze</i>	<i>neuze</i>	neus
<i>èten</i>	<i>eten</i>	eten

Uit de woordenschat van de Kamper taal

Wat denkt u dat de volgende woorden en zinnestukjes betekenen:
(de oplossing vindt u aan het eind, na *Verder lezen/studeren*)

1. *Döör lag ie veur old voel.*
2. *Veule laad ie op een boerenwagen.*
3. *Döör kwam ie an veteren.*
4. *Wat eb ie in de skure uutestukt?*
5. *Ie konnen 't met de tiejen wel anvulen.*

Verder lezen/studeren

In 2000 verscheen het *Woordenboek van de Kamper taal*, onder redactie van A. Fien, J.B. Keuter, A. van der Linde-van der Weerd, P. van Mierlo, K. van 't Oever en Ph. Bloemhoff-de Bruijn. De tweede druk is van 2003.

Dit woordenboek is op de kennisbank van deze website te vinden, zoals ook het proefschrift dat Jurriën Gunnink in 1908 over de Kamper taal schreef:

Het dialect van Kampen en omstreken. Hierin een beschrijving van de grammatica, gevolgd door een woordenlijst.

Ph. Bloemhoff-de Bruijn stelde in 2004 op basis van het woordenboek uit 2000 nog een *Woordenlijst Nederlands-Kampers* (IJsselacademie, 2004. 47 p.) samen.

In de Kamper taal is geschreven door onder anderen Dik Kasper-van Dijk (van haar verscheen de luister-cd *Mei in de polder* (IJsselacademie Kampen, 2006)) en J.B. Keuter (bekend columnist, schreef columns in het Nieuw Kamper Dagblad onder de titel: 'eij 't ook 'eurd).

Oplossingen:

1. Daar lag hij, helemaal uitgeteld.
2. Wordt gezegd als iemand zegt dat iets 'veel' is (lett.: Veel laad je op een boerenwagen).
3. Daar kwam hij aan rennen.
4. Wat heb jij in de schuur gedaan?
5. Je kon het met je klompen wel aanvoelen.